دانشگاه صنعتی اصفهان
بازیافت مواد
جلسه یازدهم
بازیابی منابع از ضایعات الکترونیکی
46 Pd Palladium 106.42
78 Pt Platinum 195.084
45 Rh Rhodium 102.90550

بازیابی مس از مدارهای چاپی

- تخته مدارهای چاپی (Printed Circuit Boards, PCB) از صفحات مسی لمینت شده و صفحات فیبر شیشه (Fiber glass) تشکیل شده اند که دارای لحیم کاری سرب و قلع می باشند.

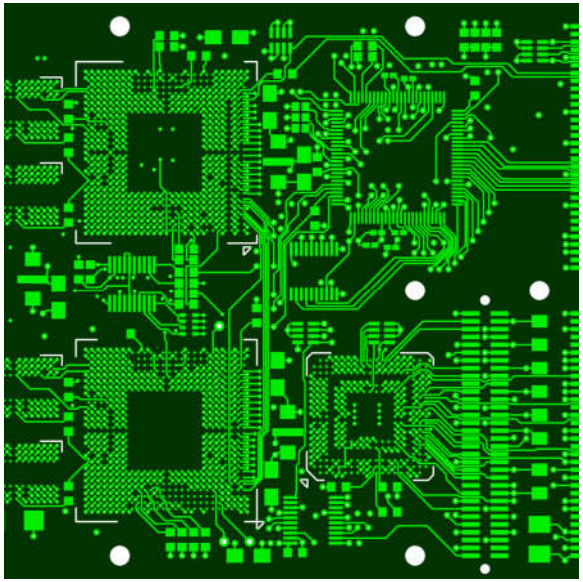

بازیابی مس از مدارهای چاپی

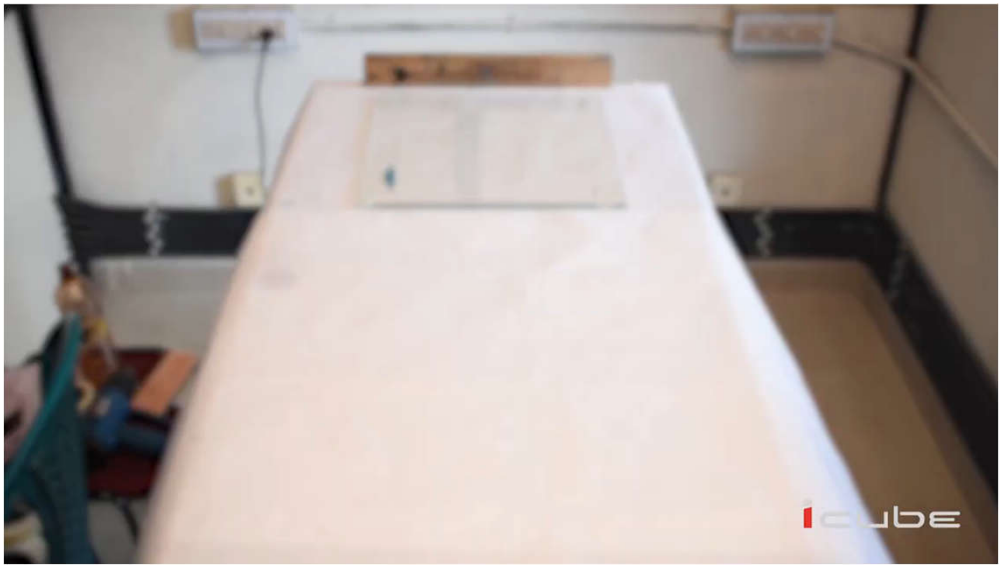

- سالانه تعداد زیادی از این مدارهای چاپی دور ریخته می شوند.
- به دلیل وجود لحیم کاری بر روی این تخته ها، دارای فلزات سنگین بوده و در دسته باطله های خطرناک تقسیم بندی می شوند که در صورت حذف سرب، در دسته باطله های بی خطر قرار می گیرند.
- مدار های چاپی دارای تا ٪۴۵ مس می باشند.

بازیابی مس از مدارهای چاپی

❖روش ثقلی و فلوتاسیون

- پسماندهای الکترونیکی توسط سنگ شکن فکی خرد شده تا به اندازه زیر ۲۰ مش برسند.
- در صورتی که جنس باطله ها از سرامیک باشد، یک مرحله خردایش با استفاده از آسیای گلوله ای انجام خواهد شد.
- در مرحله بعد، پرعیارسازی با استفاده از میز لرزان باعث افزایش عیار مس به ۸۰ تا ۸۴ درصد می شود.
- لایه های مس را می توان بوسیله جداکننده های ثقلی یا با فلوتاسیون از لایه های فیبر جدا نمود.
- تا ۵۰ درصد از مس با استفاده از فلوتاسیون توسط کلکتور سدیم ایزوپروپیل زنتات قابل بازیابی است.

بازیابی مس از مدارهای چاپی

❖روش الکترولیچینگ

- این روش به منظور حذف لحیم ها از تخته ها جهت آسان شدن بازیابی مس انجام می شود.
- از سبدهای فولادی چرخان بعنوان آند و از صفحات فولادی بعنوان کاتد استفاده می شود.
- از سدیم هیدروکسید بعنوان الکترولیت استفاده می شود.
- تخته ها درون سبد آند قرار داده شده و سدیم هیدروکسید سرب و قلع را به سرعت در ولتاژ ۲ ولت بصورت انتخابی حل کرده و از مس جدا می کند.

بازیابی مس از مدارهای چاپی

- تخته ها سپس در دمای ۳۵۰-۳۲۵ درجه سانتیگراد، لمینت زدایی می شوند و لایه های مس و فیبر شیشه از هم جدا می شوند.
- در این مرحله، عنصر بروم تبخیر می شود که با اسکراب کرن گاز خروجی، قابل استحصال است.
- فیبر شیشه بازیافت شده را می توان در صنعت ساختمان بکار برد.

بازیابی مس از مدارهای چاپی

Metal	Boiling Temperature	
	(°F)	(°C)
Aluminum	4478	2470
Antimony	2625	1440
Beryllium	4487	2475
Cadmium	1413	767
Chromium	4838	2670
Cobalt	5297	2925
Copper	4667	2575
Gold	5072	2800
Iron	5198	2870
Lead	3182	1750
Magnesium	1994	1090
Manganese	3740	2060
Mercury	675	357
Molybdenum	8403	4651
Nickel	5072	2800
Niobium	8564	4740
Platinum	4098	3825
Plutonium	5846	3230
Potassium	1400	760
Rhodium	6692	3700
Selenium	1292	700
Silicon	5936	3280
Silver	4013	2212
Sodium	1623	884
Tantalum	9689	5365
Thorium	8672	4800
Tin	4712	2600
Titanium	5954	3290
Tungsten	10022	5550
Uranium	7484	4140
Zinc	1670	910

❖روش پیرومتالورژیکی

- نتیجه این فرایند، تولید آلیاژ قلع-نیکل-مس، مخلوط حاوی اکسید سرب و روی و همچنین، سرباره بدون فلز می باشد.
- در مرحله اول، تخته ها در دمای ۷۰۰ درجه سانتیگراد سوزانده می شوند.
- سپس در دمای ۱۲۵۰ درجه سانتیگراد ذوب می شوند.
- گازهای خروجی، حاوی بخارات سرب و روی است که در اسکرابر استحصال می شوند.

بازیابی مس از مدارهای چاپی

❖روش زیستی

- در این روش از باکتری های اکسید کننده آهن و گوگرد که از زهاب اسیدی معادن جداسازی و خالص سازی می شوند استفاده می شود.

- به دلیل ماهیت فلزی عناصر موجود در مدارهای چاپی و عدم وجود کانی های سولفیدی، جهت تولید اسید توسط باکتریها، گوگرد باید به محیط افزوده شود.

- در صورت کمبود آهن در تخته ها، اضافه کردن آهن هم باعث افزایش سرعت انحلال می شود.

- در روشی جدیدتر، از مخلوط مدارهای چاپی و باطله های حاوی پیریت به منظور تامین گوگرد و یون های آهن استفاده می شود.

بازیابی مس از مدارهای چاپی

❖روش هیدرومتالورژیکی

- در این شیوه، محلول لیچ از کوپریک سولفات، آمونیاک و آمونیوم سولفات تشکیل شده است.

- کمپلکس کوپریک آمونیوم تشکیل شده در محلول لیچ باعث اکسیداسیون مس فلزی شده و کمپلکس کوپروس آمونیوم را ایجاد می کند.

$$Cu^{o} + Cu(NH_3)_4^{2+} \rightarrow 2\ Cu(NH_3)_2^{+}$$

- مرحله بعدی، جداسازی جامد از مایع و سپس، استفاده از سمنتاسیون و استخراج حلالی به منظور جداسازی نقره، روی، نیکل و کبالت می باشد.

- در نهایت، با استفاده از الکتروویننگ، مس بر روی الکترود کاتد می نشیند.

بازیابی مس از مدارهای چاپی

❖روش هیدرومتالورژیکی

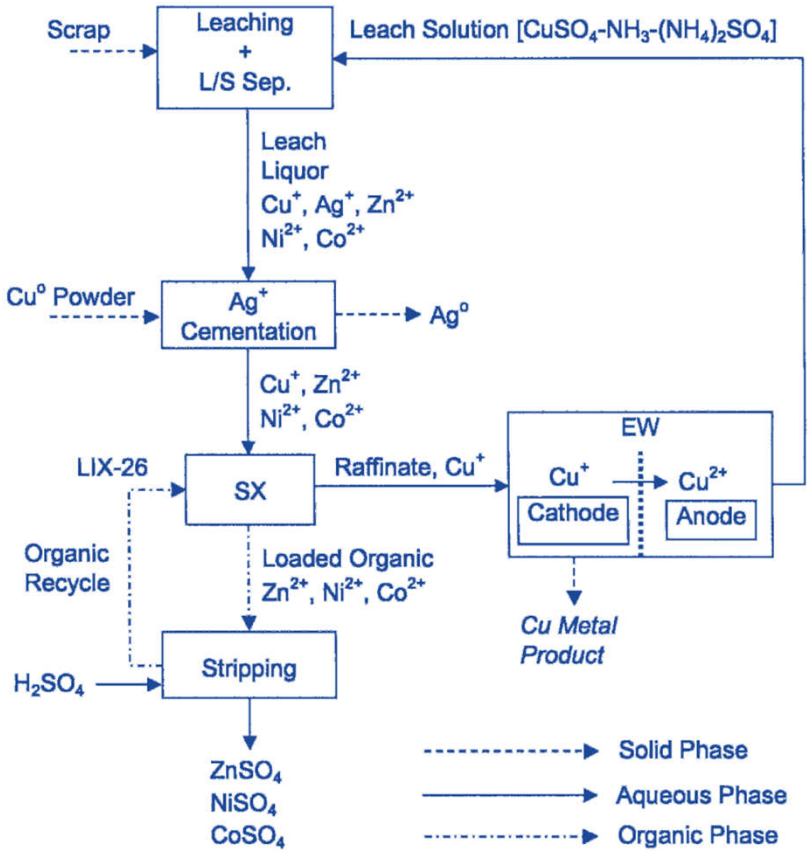

بازیابی مس از مدارهای چاپی

❖روش هیدرومتالورژیکی

- در این روش، آلومینیوم و آهن بصورت حل نشده باقی می مانند زیرا این دو فلز با آمونیاک کمپلکس نمی دهند.

- سمنتاسیون نقره توسط مس، از طریق معادله شیمیایی زیر انجام می شود.

$$Ag(NH_3)_2^{+} + Cu^{o} \rightarrow Cu(NH_3)_2^{+} + Ago : \Delta G^{o}_{298} = -48.1\ kJ/mol$$

- استخراج روی، کبالت و نیکل توسط حلال آلی LIX26 با توجه به معادله زیر انجام می شود.

$$M(NH_3)_m^{n+} + n\ R\text{-}\overline{HQ} = \overline{M(RQ)_n} + n\ NH_4^{+} + (m-n)\ NH_3$$

بازیابی مس از کابل ها

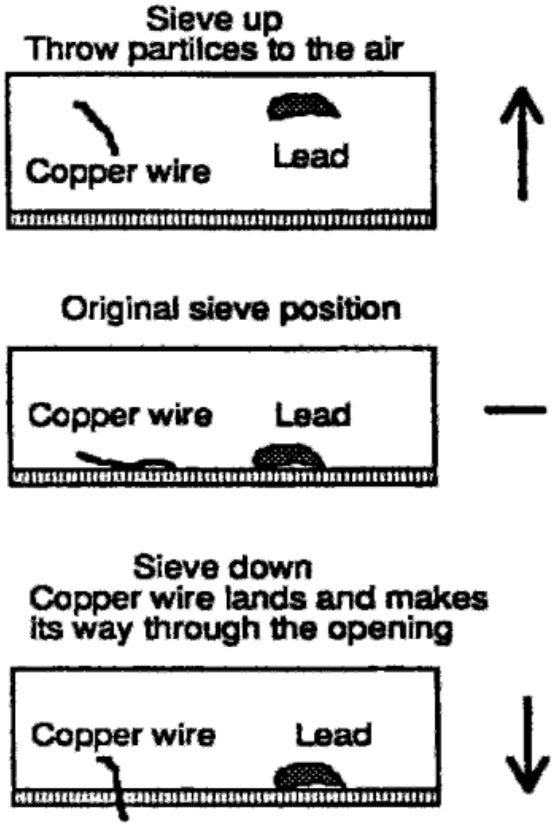

❖بازیابی با بهره گیری از شکل ذرات

- در بازیابی مس از کابل های مسی کاربرد دارد.
- به دلیل شکل کشیده ذرات سیم مسی، با استفاده از سرندکنی می توان آنها را از فلزات همراه جدا کرد.
- سرند با حرکت نوسانی رو به بالا و پایین، ذرات سیم را آنقدر در هوا می چرخاند تا مقطع کوچکتر آنها بر روی سطح سرند فرود آمده و از روزنه عبور کند.

بازیابی مس از کابل ها

❖بازیابی با بهره گیری از شکل ذرات

- یکی از مشکلات این روش، مسدود شدن روزنه سرند یا گیر کردن سیمهای U شکل در روزنه های سرند است که مدت زمان بیشتری برای خروج از سطح سرند احتیاج دارند.

- استفاده از سرندهای چرخان که بعد از مدتی سرندکنی، سرند را پشت و رو می کنند، یکی از راه حل هاست.

- در صورت استفاده از یک مرحله آسیاکنی، ذرات سرب موجود، در اثر ضربه پهن شده و امکان خروج از سرندها را پیدا نمی کنند.

بازیابی مس از کابل ها

❖بازیابی با بهره گیری از شکل ذرات

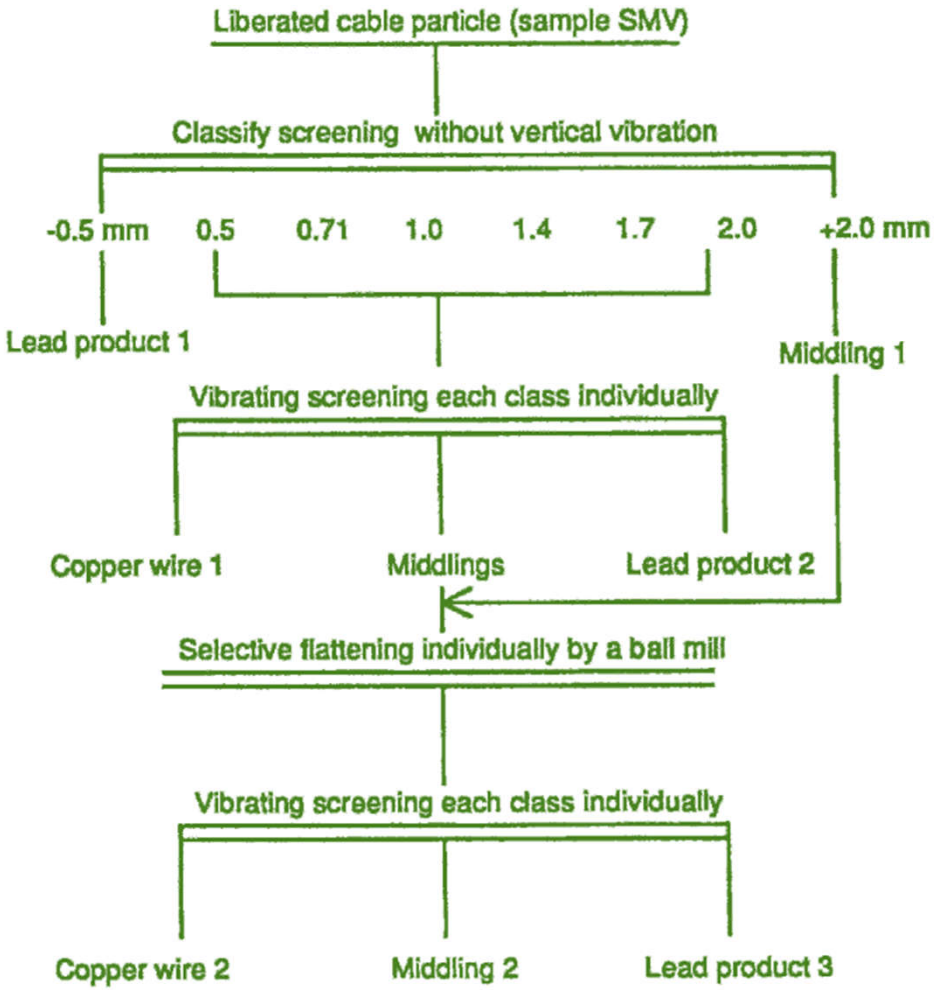

بازیابی مس از کابل ها

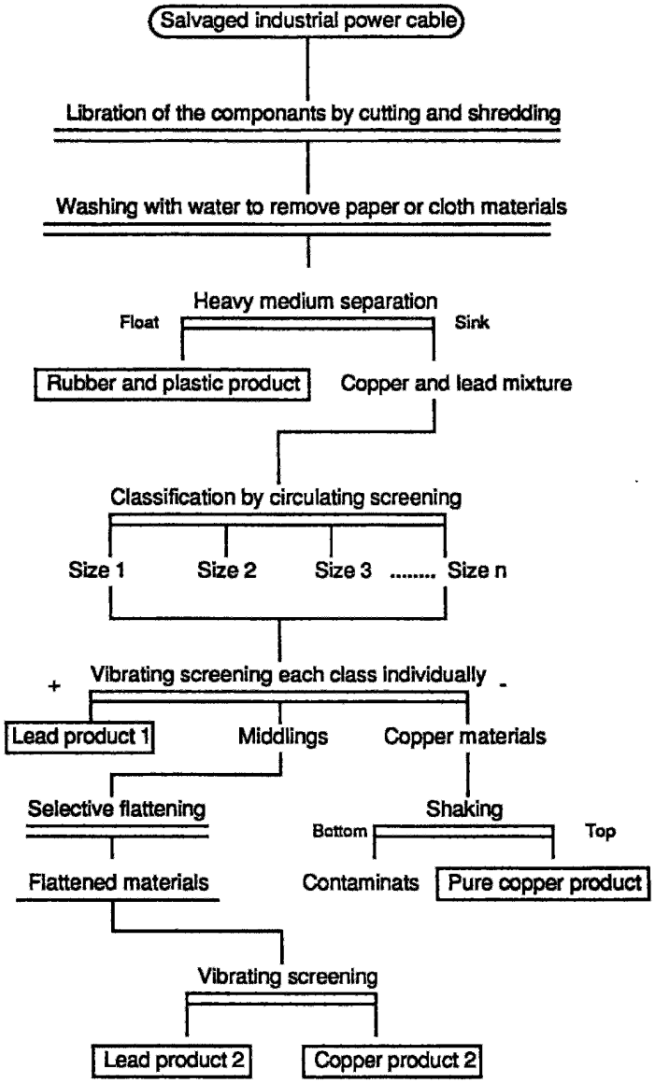

❖بازیابی با بهره گیری از شکل ذرات

- در شیوه ای دیگر، از واسطه سنگین به منظور جداسازی مواد کاغذی و پلاستیکی از بخش های فلزی استفاده می شود.

- برای ایجاد واسطه سنگین از محلول کلسیم کلرید با چگالی بین ۱/۱ تا ۱/۶ استفاده می شود.

- سپس، مواد فلزی وارد سرندهای لرزان می شوند و جداسازی بر اساس شکل ذرات انجام می شود.

بازیابی فلزات قیمتی از ضایعات الکترونیکی

❖فرایند سیانیداسیون

- همانند بازیابی طلا از منابع اولیه، سیانید فلزات قیمتی را از منابع ثانویه هم حل می کند.

$$4\ Au + O_2 + 8\ NaCN + 2\ H_2O \rightarrow 4\ NaAu(CN)_2 + 4\ NaOH$$

- استفاده از یک اکسید کننده مناسب باعث افزایش نرخ لیچینگ خواهد شد.
- محلول باردار با فلز روی در تماس قرار داده شده و فلزات قیمتی سمنته می شوند.
- محصول سمنتاسیون شامل مس، نقره و طلاست.
- در مرحله بعدی، مواد سمنته شده در کوره القایی ذوب شده و محصول نهایی شامل ۶۰ تا ۸۵ درصد طلاست.